

Tôi làm việc tại Santa Fe Engineering

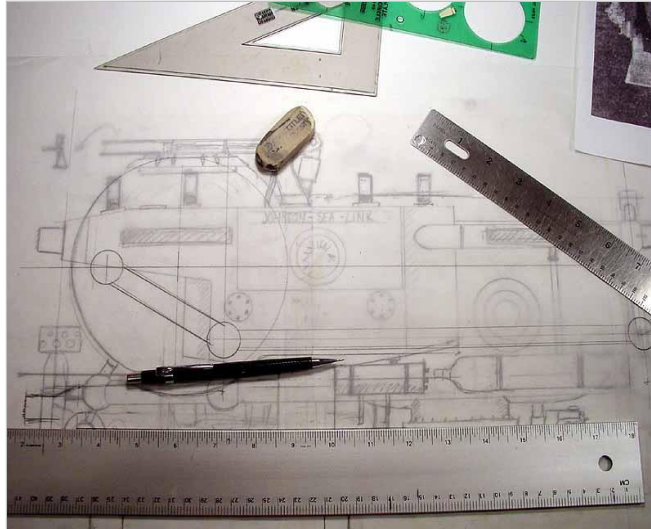
LÊ NGỌC MINH

Tặng các bạn Ngô Kim Bảng, Dương Xuân Phương và Ngô Chí Thiêng, những người làm chung với tác giả trong những ngày vui buồn tại Santa Fe Engineering.

Tôi bị dòng đời đưa đẩy vào ngành họa đồ mà không dự trù. Năm 1958, tôi vừa tốt nghiệp kỹ thuật về ngành Đúc và Luyện kim, những tưởng sau 1954, khi đất nước hết chiến tranh, kỹ nghệ khai mỏ sẽ mở mang, kỹ nghệ luyện kim, đúc... chế biến sản phẩm sẽ nở rộ, do đó tôi học đốn đường. Nhưng một năm sau khi tôi tốt nghiệp, chiến tranh giải phóng miền Nam bắt đầu, việc khai mỏ không bao giờ xảy ra... đường đi của tôi bất ngờ trở thành đường cụt ! Nhìn trước nhìn sau thấy không có việc hợp với khả năng, hoàn cảnh gia đình không cho phép tôi học cao xa hơn, thời may, chú tôi cho biết Hải quân Công xưởng cần tuyển họa viên, tôi nghĩ việc này tôi có thể làm được, vì tôi có học kỹ nghệ họa 3 năm trong trường, tôi nghĩ tôi xin làm tạm để rồi tìm xem có việc gì hợp với khả năng thì sẽ xin sau. Tôi bèn xin vào HQCX làm họa viên và sau một màn thi thử, được thu nhận.

Làm họa đồ có nghĩa là vẽ tám họa đồ. Nửa thế kỷ trước thì vẽ bằng mực đen, vẽ bằng bút chì... nói chung là vẽ bằng tay. Nay thì vẽ bằng máy điện toán, với những xóp oe như Autocad, Micro Station... hoặc hàng chục thứ nữa, tùy theo mỗi công dụng hoặc mỗi ngành kỹ nghệ.

Trước khi thực hiện bất cứ một công trình xây cất hay chế tạo gì, người ta đều cần họa đồ.

Họa đồ cho ta biết các kích thước từng bộ phận, kích thước toàn thể, sự liên hệ, lớp lang thứ tự, ráp nối phối hợp với nhau như thế nào, bằng vật liệu gì, thiết bị nào ở đâu... từ đó tính ra cần bao nhiêu loại thợ để thực hiện và quan trọng hơn nữa, phí tổn mỗi thứ, tổng

phí bao nhiêu, thời gian thực hiện... và công tác ấy phải sử dụng được, an toàn, ít tốn kém và đẹp đẽ. Tôi đã từng thấy ngay trên đất Mỹ này, một nhà máy phát điện xây cất xong mà nhà máy không chạy được, cần 3, 4 tháng sửa chữa, thêm khoảng một triệu rưỡi đồng nữa nhà máy mới đưa vào sử dụng được; có những sản phẩm chế tạo ra mà không an toàn hoặc tốn kém nhiều hơn khi dự trù, hoặc trông xấu quá, không bán được...

Không những thế, nếu công trình xây cất hay chế tác cần ngân hàng tài trợ, ngân hàng muốn xem khách hàng làm cái gì, trị giá bao nhiêu, có khả thi không... rồi bảo hiểm cũng muốn nghiên cứu xem công tác đó trị giá bao nhiêu, có an toàn không... Theo luật từ thời ông Bánh Tò... Mỹ (!) tới giờ, thì Cục Công Binh Mỹ có quyền nhòm ngó đến tất cả các công trình xây cất trên khắp nước Mỹ, nếu họ muốn. Rồi các cơ quan công quyền như Thành phố, Quận Hạt, các cơ sở tiện ích công cộng, môi sinh, OSHA... cũng cần bộ họa đồ. Công tác xây cất gần bờ biển (vào sâu đến khoảng vài chục miles) thì phải qua Cơ quan Quản trị Bờ biển, rồi Môi trường, rồi... chỉ có trời biết bao nhiêu nơi cần họa đồ. Nơi nào ta phải xin giấy phép

là nơi đó cần họa đồ. Tôi không còn nhớ rõ tên, nhưng một hãng dầu tại California muốn xin phép đặt một ống dầu xuyên tiểu bang sang Texas, sau 10 năm và hơn 200 cái giấy phép, tốn cả chục triệu bạc mà vẫn chưa đủ giấy phép đặt ống qua khỏi San Bernardino, hãng đó bèn hợp báo, cay đắng than phiền về thủ tục giấy phép chằng tréo, phức tạp, tốn kém... và quyết định chấm dứt công tác... Cay đắng thì cứ cay đắng, giấy phép vẫn là giấy phép và một đồng cơ quan nào đó vẫn cần bộ họa đồ !

Khi sang đến Mỹ, cả năm sau tôi mới học được một điều, là làm họa đồ cho nơi nào mà sản phẩm chính là món đồ, thí dụ như sản xuất chiếc máy cày, máy dẹt... thì ở đó lương không cao vì ban Đồ án bị coi như bọn “ăn bám” ! Làm cho hãng nào mà sản phẩm chính là họa đồ thì lương mới khá, thí dụ như cho Santa Fe Engineering, cho Fluor, cho Bechtel, cho C.F. Braun, cho Jacobs, cho Brown & Roots... Cũng sản phẩm chính là họa đồ, nhưng những hãng nào gọi là Engineering Consultants làm về nhà cửa, thương xá, xa lộ... như DMJM, Holmes & Narver... thì lương không khá. Tuy cùng làm trong phòng họa đồ, người lãnh trách nhiệm nặng thì lương cao, dĩ nhiên. Người có trách nhiệm nặng đòi hỏi kỹ thuật phải cứng, có cái nhìn xa và rộng, giao thiệp được với khách hàng thuộc mọi giới, có khả năng quản trị và phải có lương tâm chức nghiệp.

Đầu tháng 1 1976, tôi xin được việc làm ở DMJM. Tám tháng sau xong công tác, hãng sa thải chuyên viên hàng loạt, tôi được giữ lại và chuyển về văn phòng chính ở đảo tao Eo Ê làm thêm một tháng nữa, rồi văn phòng chính cũng cạn việc. Hãng này, như trên đã nói, thuộc loại Engineering Consultants, lương không khá !

Đúng lúc đó, hãng Santa Fe Engineering ở Orange điện thoại cho tôi, hỏi tôi còn giữ ý định xin việc ở đây không ? Số là trước đó mười tháng, tôi ngồi nhà gửi resumé tới rất nhiều hãng, chỉ có hãng này trả lời trên một tấm bưu thiếp in sẵn câu trả lời, đại khái là

“hãng đã nhận được thư xin việc của ông, sẽ lưu lại hồ sơ và tiếp xúc với ông khi nào hãng có nhu cầu”. Hôm sau tôi đến anh-teec-viu rồi tuần sau, ngày 20-9-1976 sang làm cho Santa Fe Engineering.

Khởi sự ở Santa Fe, tôi chỉ là một nhân viên hạng... bét, vì nhiệm vụ của tôi chỉ là vẽ tấm họa đồ theo phác thảo của người khác, sao cho đúng, nhanh và đẹp... với số lương thấp nhất của phòng họa đồ. Công tác đầu tiên của tôi ở Santa Fe là làm đồ án công tác xây cất một cầu tàu dài ra ngoài biển để đem xi măng vào xây cất King Khalid Military Academy ở Saudi Arabia.

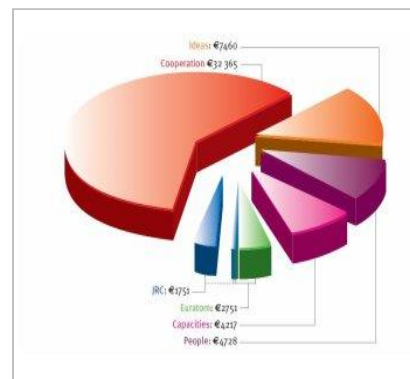
Sau ba tháng thử nghiệm, tôi được chính thức thuê nhận và sau ba tháng nữa, thấy tôi làm được việc, xếp lớn tăng lương cho tôi ngay. Đây là một điểm son của Santa Fe: họ rất công bằng và sòng phẳng. Trong khoảng một năm, thấy tôi làm họa đồ chính xác, nhanh và đẹp (xin quý vị lưu ý ba thứ tự trên), hãng tăng lương cho tôi 4 lần ! Sau đó họ “thử tài” tôi bằng cách giao cho tôi làm trưởng toán một công tác nhỏ, trị giá khoảng \$250000; giúp này tôi hoàn tất trước kỳ hạn, mà chỉ dùng 75% ngân sách và sau khi giám đốc đồ án báo cáo tổng kết, tôi được ông phó giám đốc gọi vào, sách hen, khen ngợi.

Số là anh họa viên được giao cho vẽ tờ họa đồ theo bản phác thảo. Không phải anh cứ vẽ ra là họa đồ đúng. Do đó phải có người chéch tờ họa đồ đó và anh chéch cơ này phải biết thể nào là đúng và thể nào là không, phải biết phối hợp sao cho phần này phải ăn khớp với những phần trước đó và với những phần tiếp theo. Anh thiết kế (designer) ngoài việc vẽ và chéch họa đồ, phải biết chế biên từ bản tính của kỹ sư ra họa đồ và anh phải bàn thảo, giao việc cho vài ba anh họa viên để làm ra tấm họa đồ; anh phải nói chuyện với mấy anh họa viên để anh này sửa tờ họa đồ theo ý mình, chuyện này không dễ, nếu anh ta là tên da vàng, Anh ngữ giới hạn và có ắc xen ! Anh trưởng toán hoặc lead person, hoặc job captain phải rành tất cả các công việc trên, phải làm việc với một

nhóm thiết kế, vài tay chéch cơ, phải làm việc thân cận với các kỹ sư và đôi khi phải làm sao thuyết phục được mấy ông kỹ sư, — lúc nào cũng coi mình như Einstein tái thế— gì cái gì cũng biết và không bao giờ lầm lẫn; làm sao phối hợp output của mấy ông kỹ sư sao cho họa đồ ăn khớp với nhau vì mỗi ông phụ trách một phần của đồ án, mà đồ án phải ăn khớp với nhau từ đầu tới cuối, sao cho cái đồ án giống như chỉ do một người thực hiện. Rồi anh trưởng toán này phải tiếp xúc với trưởng toán hoặc lead person, hoặc job captain của 4 ban khác, khi thì yêu cầu phía bên kia sửa đổi đi zai của họ để ăn khớp với đi zai của ta, đôi khi phải nói họ đi zai lại vì công việc của ta và họ đối chọi nhau... (khi thì chính ta phải làm lại công việc của phe ta) những trường hợp này rất dễ gây ra cãi vã, to tiếng, lờ đi không cộng tác hoặc nói xỏ nói xiên... lại còn khó khăn hơn nếu anh ta là tên da vàng, Anh ngữ giới hạn và phát ngôn có ắc xen ! Tóm lại là làm sao cho phe ta đúng, phe ta ăn khớp với nhau đã là chuyện khó, mà làm sao cho phe ta và 4 phe khác cùng ăn khớp với nhau một cách thuận hòa vui vẻ còn khó hơn nữa.

Số là hãng đồ án là hãng bán kiến thức kỹ thuật lấy tiền. Thí dụ làm đồ án một nhà máy trị giá 100 triệu (xin ghi chú: 100 triệu chỉ là một nhà máy nhỏ !), hãng nhận được khoảng từ 6 tới 8 triệu đô tiền thù lao. Nếu khéo thu vén thì hãng lời nhiều, nếu không khéo thu vén thì hòa vốn hoặc lỗ. Thông thường hãng có 5 ban, Civil, Structural, Piping, Electrical và Instrumentation. Tôi ở ban Structural. Mỗi ban hoạt động riêng rẽ, nhưng dưới quyền một ông chủ sự phòng (Department Head = DH), ông này coi các chuyên viên kỹ thuật trong ban của ông; ông trưởng phòng họa đồ (Chief Draftsman = CD) coi mấy ông họa viên, designers, checkers...; ông kỹ sư trưởng (Chief Engineer = CE), coi toàn thể nhân viên kỹ thuật như kỹ sư, họa viên, trắc đạc, chiết tính, chương trình, kiểm tra... trong một đồ án; trên nữa có ông Giám Đốc đồ án (Project Manager = PM), coi cả 5 ban, phối hợp toàn thể công tác. Mỗi ban có ngân sách riêng và ông Giám Đốc đồ án, mỗi tuần đều nhận được báo cáo

công tác của mỗi ban, tiền triển được bao nhiêu phần trăm và ăn vào ngân sách bao nhiêu phần trăm. Rồi hàng tuần ông lại phải báo cáo cho ông phó hay ông Giám Đốc của công ty. Cuối công tác, ông phải báo cáo tổng kết lên cấp trên của ông, xem công tác lời hay lỗ và lời lỗ bao nhiêu. Nếu sau vài công tác hòa vốn hoặc lỗ thì tương lai sự nghiệp của ông PM này chắc chắn là u ám. Trong công tác, các xếp tôi gồm tất cả mấy ông vừa kể và đám chuyên viên kỹ thuật chúng tôi, tương lai đều do bộ họa đồ định đoạt, vì bất kể công tác gì, cuối công tác hăng giao cho khách hàng một bộ họa đồ, đơn giản vì đây là một hãng làm đồ án ! Khi hoàn tất, hỏi đó tờ họa đồ trị giá khoảng 20 tới 22 ngàn đô la một tấm. Thời đó, năm 1976-1978, chiếc xe Continental Mark V Landau mới toanh, chờ luych nhất thời bấy giờ, giá có 18500 đô! Do đó, bất cứ người nào tiết kiệm được ngân sách, có nghĩa là làm cho ghế ngồi của các quan được vững vàng, tương lai của các quan được sáng lạng, hoạn lộ của các quan thăng thặng tiến... thì được các quan cưng lăm, được nể lăm... được giao cho nắm công tác lớn và hơn hết, lên lương dài dài. Tôi may mắn được rơi vào loại này.

Rồi hãng giao cho tôi phụ trách công tác lớn hơn. Số là ban của tôi có một anh designer/lead person (cùng cấp bậc với tôi),

người Anh, học ở Eaton ra (cùng trường với ông phó giám đốc, người Anh), nói tiếng Anh chậm rãi với British Accent rất ư là quý phái (!) được ông phó biệt nhỡn, giao cho làm trưởng toán một công tác khá lớn, có khoảng chục tên đệ tử. Anh này khệnh khạng, chi tiêu hết 66% ngân sách mà chỉ hoàn thành khoảng 20% công tác nên khi ông ông chủ sự phòng và giám đốc đồ án khám phá ra việc này thì hai ông tá hỏa tam tinh, can thiệp với ông phó và

tôi cấp tốc được chỉ định phụ tá anh ta cho quen với công tác và sau mười ngày, thay thế anh ta để hoàn tất công tác đó. Tổng kết, tôi và anh khệnh khạng sử dụng hết 108% ngân sách để hoàn thành 100% công tác, có nghĩa là công tác này ban structural lỗ 8%, nhưng vì tôi chỉ dùng có 34% ngân sách để hoàn thành 80% công tác, nên được coi như đã có công cứu giá cho công tác qua cơn thảm hại và sau khi giám đốc đề án báo cáo tổng kết, tôi được ông phó giám đốc gọi vào, khen ngợi và tăng lương cho lần nữa. Năm thứ nhì tôi được tăng lương ba lần. Tin ghi thêm : anh khệnh khạng này ngay sau đó được cất nhắc lên hàng trưởng phòng họa đồ, biệt phái sang văn phòng phụ của hãng bên Houston, Texas. Sang đến Houston, văn phòng nói anh tạm giữ chức vụ trưởng toán vì chưa có chỗ trống làm trưởng phòng, cũng phải cày như bất cứ một anh họa viên hạng... ba nào đó, anh cũng phải nhận. Khi công tác đó hoàn tất, Houston “dịch” anh ta liền, đúng là “đem con bỏ chợ”. Bên này bà con xầm xì rằng đó là hậu quả của việc “66% ngân sách/ 20% công tác” ! Đơn giản là làm việc mà có hại cho sự tồn vong của hãng thì sẽ bị trừng trị tàn nhẫn vô nhân đạo như vậy !

Hãng Santa Fe bành trướng lớn hơn. Hãng bắt được công tác nối các đầu giếng dầu ở North Slope, Alaska vào nhà máy bơm chính trước khi bơm dầu xuôi Nam, tới Valdez, công tác này khoảng hơn nửa tỷ đô la, lớn nhất trong lịch sử hãng Santa Fe từ trước tới nay. Tôi được ông phó gọi vào, hỏi tôi có đề trong resume là có kinh nghiệm về CPM scheduling (Critical Path Method, thời khóa biểu xây cất, tương đối “mới” thời bấy giờ), vậy tôi đã làm những gì ? Tôi trả lời là làm thời khóa biểu xây cất cầu, rất nhiều cầu, đường, cơ xưởng, bộ chỉ huy Giang cảnh... Ông hỏi tôi có muốn đi làm việc đó trên North Slope với tư cách là

scheduling engineer không, lương tăng 1.864 lần lương hiện thời (có nghĩa là gần gấp đôi), nhiệm vụ của tôi là nhồi nhét làm sao cho công tác xây cất này hoàn tất mà không làm chậm trễ gì tới ngày hoàn tất đường ống dẫn dầu chính gọi là Trans Alaska Pipeline. Ngày này đã được định đoạt rồi và tổng thống Ford sẽ đến cất băng khánh thành. Quan trọng tới hậu là không được chậm trễ, vì mỗi ngày chậm trễ hãng sẽ bị phạt tới mấy trăm ngàn đô la. Tôi sẽ làm trên North Slope ba tuần rồi về California nghỉ hai tuần, hưởng lương cả 5 tuần, trong khi đó tôi có một người luân chuyển. Ông phó hỏi tôi có thể đảm đương được không

và tôi có muốn lên đó không ? Tôi xin cho hai ngày để trả lời.

Năm 1978, tôi mua một căn nhà ba phòng ngủ tại La Mirada, California, giá \$61500. Tiền nhà, tiền thuế và bảo hiểm món nợ, cộng lại là \$550 một tháng. Gia đình có 6 người, bà xã tôi đi học toàn phần, tất cả chi tiêu trong nhà đều trông vào số lương của tôi, nên tháng nào cũng phải rất dè sẻn, nếu có gì bất thường như hỏng xe, quan hôn tang tế... thì thiếu. Về nhà bàn với nhà tôi, khả năng thì tôi không ngại, nhưng bỏ cả thê nhi đi hàng tháng khi mới sang đây, nhà tôi đang đi học, gia đình ngô chưa ra ngô, khoai chưa ra khoai làm tôi ngại. Nhà tôi bảo không sao đâu, cứ đi đi. Đây là một thử thách của hãng đây, nên thi thố khả năng để thăng tiến, đồng thời giúp ngân quỹ gia đình qua lúc ngặt nghèo.

Thế là tháng 9, 78 tôi lên North Slope, Alaska, làm khoảng 6 tháng, mọi chuyện tốt đẹp. Tháng 3, 79 tôi bị gọi cấp tốc trở về lại hãng, công tác trên Alaska còn khoảng hai tháng nữa mới xong, tuy chưa hoàn tất 100% nhưng chắc chắn là không trễ nải. Lý do hãng gọi tôi về vì hãng bắt được công tác đề án lớn, đi zai một

lượt 10 dàn khoan dầu tại eo biển Magellan ở cực Nam của châu Mỹ cho NPAS, cơ quan dầu hỏa nước Chile. Nơi này thời tiết khắc nghiệt, nước xoáy rất mạnh, gió mạnh và gió giật, thủy triều cao... nên việc đi zai, xây cất cũng phải cẩn thận hơn. Và tôi được chọn làm trưởng toán họa đồ structural cho công tác đó.

Đây là lần đầu tiên nắm công tác lớn, tôi tự nhủ sẽ phải cẩn thận để không ô vờ răn ngân sách (tôi nghĩ đến sự trừng phạt của hãng dành cho anh khệnh khạng kể trên!). Với công tác dàn khoan dầu ngoài biển, ngân sách của ban Structural lớn nhất. Đồ án này có một kỹ sư trưởng, 3 kỹ sư thường, tôi coi nhóm designer 5 người và một anh checker. Thường thường, hãng phải chi nhiều tiền nhất cho ban họa đồ. Sau khi đi zai, kỹ sư đưa bản tính cho tôi, tôi sẽ quyết định bộ phận này cần bao nhiêu họa đồ, cần bao nhiêu chi tiết, tỷ lệ nào... làm sao mà vẽ ít nhất nhưng trình bày được nhiều nhất, khi nào khởi sự, khi nào xong và phải mất le mà y lét coi chừng ngân sách. Khi xong, tôi sẽ cho in rồi chéch, rồi sửa lại, tái chéch, tái sửa... rồi in một bộ họa đồ để kỹ sư chéch lại, sau đó tôi cho sửa lại để hoàn tất, có khi phải vài ba lần qua lại mới hoàn tất... có khi phải kéo nhau vào phòng họp để giải quyết những khúc mắc... có khi phải đi zai lại, vẽ lại, chéch lại... Vấn đề là làm sao chỉ vẽ vừa đủ mà trình bày đồ án được chính xác, nhanh, đẹp và tiết kiệm ngân sách. Sau một năm hì hục, chúng tôi hoàn thành công tác, riêng tôi chỉ dùng 82% ngân sách để hoàn thành 100% công tác, tiết kiệm 18% ngân sách, nên lại được ông phó kêu vào khen ngợi, sách hen và lên lương.

Sau công tác đó, tôi được ông trưởng phòng họa đồ rồi tới ông chủ sự phòng rì viu, hai ông tán dương rằng tôi là át xét của công ty, tới nỗi mấy ông giám đốc đồ án, mỗi khi bắt được công tác đều nói với ông trưởng phòng họa đồ để giao công tác cho tôi, ông trưởng phòng họa đồ một hôm cho tôi biết như vậy. Đến nỗi, lên lương riết, lương tôi ngang với lương của ông principal engineer, cánh tay mặt của ông ông chủ sự phòng, 15 năm thâm niên

trong hãng, năm 1983, khoảng 55 ngàn một năm.

Rồi tôi được tin cẩn hơn để giao cho các công tác lớn nhỏ khác, với nhiều vui buồn... Tôi đã thực hiện những đồ án các dàn khoan dầu ngoài khơi tại vùng biển động dữ dội North Sea, tại Gulf of Mexico, tại Santa Barbara Channel, tại Ấn Độ, tại bờ biển Tây Phi Châu, tại bờ biển Indonesia, tại Nam Mỹ... những dàn khoan dầu trên đất tại thung lũng San Fernando, tại Texas, tại Tây Phi Châu... Tôi cũng gặp chuyện không mấy vui là trong ban tôi có một ông bạn đồng nghiệp người Việt cho là tôi trịch thượng... sau khi chia tay nhau năm 1986 không bao giờ buồn nói chuyện với tôi nữa, tôi cũng đành chịu mà thôi, trong khi đó mấy ông designer người Mỹ hay quốc tịch khác vẫn cùng tôi giữ mối giao hảo thân tình đến hơn 20 năm sau. Số là ông nào trề nải, lơ đễnh hay cà chớn, bất kể để quốc hay Mít... là tôi mời riêng vào phòng kín, đóng cửa lại, kiểm điểm hoặc cạo gió cho một cách nhẹ nhàng... vì tôi là trưởng toán, tôi trách nhiệm một phần lớn đồ án, tương lai tôi và tương lai hàng chục người trên tôi tùy thuộc vào sự tiến triển và tốt đẹp của công tác mà trong đó tôi và anh ta cùng thực hiện.

Công tác đưa tôi “lên chó”, nhưng cũng công tác có ngày đưa tôi xuống... cầu.

Công tác lớn nhất của tôi với hãng Santa Fe là công tác Gathering Center #25, gọi tắt là GC-25, tại Kuwait. Số là hãng Santa Fe Engineering trước đó mấy năm, mua hãng C.

F. Braun, hãng làm đồ án trú danh, được mệnh danh là The Cadillac of the Design Industry, có quá khứ oai hùng lắm. Braun bắt được công tác làm đồ án nhà máy lọc dầu cực lớn tại Kuwait, Braun làm phần to lớn là GC-50, còn phần kia nhỏ hơn, GC-25 chia cho Santa Fe. Santa Fe tuy là hãng mẹ, nhưng trong công tác này, Braun là chủ công tác, do đó “con” kiểm soát “mẹ” ! Tôi được giao thực hiện bộ họa đồ structural cho công tác này, ngân sách là 52 ngàn giờ cho riêng họa đồ structural (52 ngàn giờ tương đương với công việc của một người làm việc 40 giờ một tuần, 52 tuần một năm, liên tục, không ngưng nghỉ, trong 25 năm liền! Nếu tính ra tiền, với đầy đủ overhead, thì lương nhân viên thời đó, mỗi giờ khoảng \$50 tổng số ngân sách của ban structural khoảng hơn 3 triệu đô !), số họa viên lúc cao điểm của công tác là 25 người, thời gian thực hiện khoảng 2 năm.

Công tác chưa khởi đầu đã trục trặc nặng: hãng Braun nói là Santa Fe có thể dùng một số họa đồ của họ vẽ, do đó cắt giảm số họa đồ do Santa Fe đề nghị, đồng thời cắt ngân sách ban của tôi xuống còn 39 ngàn giờ thay vì 52 ngàn. Các quan lớn của tôi, biết trước sự việc sẽ không giản dị như vậy, nhưng vì an toàn bản thân, không ai dám nói ra, trong buổi họp điều liếc nhìn tôi “thương cảm”. Các ban khác chỉ bị cắt giảm chút đỉnh. Sau buổi họp, ông Ed Miller, kỹ sư trưởng của công tác, đã gọi tôi vào văn phòng ông, khép cửa lại rồi hỏi :

– Họ cắt của anh mất 13 000 giờ, tức là mất đi 25% ngân sách, anh nghĩ là anh có thể hoàn tất nổi phần structural này với 75% ngân sách không ?

Tôi nói :

–Họ cắt hơi nhiều, hiện giờ công tác chưa bắt đầu, tôi không đủ dữ kiện để khẳng định kết quả, nhưng tôi nghĩ là tôi có thể làm nổi; ông có thể tin rằng tôi sẽ hết lòng với công tác.

– Anh đừng ngần ngại nếu anh cần tôi giúp điều gì, bất cứ điều gì ! Cứ vào gõ cửa tôi bất cứ lúc nào ! Đây là công tác quan trọng đầu tiên của anh đồng thời cũng là của tôi. Mình cố giúp nhau nhé !

(Ông Miller nguyên là kỹ sư điện, một chuyên viên khá thâm niên; nhưng vì ông có khả năng quản trị, hãng chuyển ông sang công tác quản trị đồ án, đây là công tác lớn đầu tiên của ông). Tiên liệu những khó khăn trước mặt, ngoài việc làm sao cho công tác trôi chảy, tiến triển tốt, tiết kiệm thời giờ và ngân sách, tôi còn phải “thủ” khá kỹ. Mỗi tuần tôi đều có báo cáo tiến triển công tác so với ngân sách, tên và số họa đồ làm trong tuần, số giờ dùng vào mỗi họa đồ, kèm theo time sheet của mỗi họa viên, designer, checker trong ban của tôi, tôi tiên liệu những gì phải làm trong tuần tới, tiên liệu những khó khăn sẽ gặp phải, ghi lên giấy trắng mực đen... bản sao gửi cho ông trưởng phòng họa đồ, ông kỹ sư trưởng, ông giám đốc đồ án và tôi giữ một bản lưu. Sau một năm rưỡi, chông báo cáo nội bộ này cao đến ngang thắt lưng !

Khoảng 16 tháng sau khi khởi công, ngân sách các ban kia đều cạn, riêng ban tôi vẫn còn. Hãng Braun tiên liệu một thảm họa, gửi một toán chuyên viên sang ô đit Santa Fe. Khi họ đến ban tôi, tôi có dự giả chứng cứ cho họ thấy tôi không dùng được bao nhiêu họa đồ của Braun, vì đi zai hai bên khác nhau. Tôi phải vẽ 115 tờ họa đồ nhiều hơn số họa đồ mà Braun dự trù. Đây là bộ họa đồ và đây là báo cáo tiến triển hàng tuần, từ ngày đầu. Ba tay chuyên viên sang thanh tra đều chới với vì tôi trưng ra chứng cứ rõ ràng, đen trắng cực kỳ phân minh, họ không chôi cãi được. Tháng sau, báo cáo của ban thanh tra của Braun kết luận, xếp tôi cho tôi biết, chính tôi là người đã cứu phần structural của GC-25.

Sau đó, Braun phải tăng ngân sách cho các ban khác, mỗi ban từ 3 cho đến 6 ngàn giờ, riêng ban tôi, dù tôi vẫn còn khá nhiều giờ, họ cũng cho tôi thêm 3 000 giờ để đề phòng hậu họa !

Công tác từ từ đi vào giai đoạn chót... Lúc này Santa Fe đang xuống dốc thê thảm, nát như cái mèn, tuần nào ban structural cũng có mấy người bị cho nghỉ việc.

Thứ Tư 5-11-1986, tôi chấm dứt công tác GC-25. Khi làm xong tám họa đồ chót, tôi làm bản báo cáo tổng kết về phần hành của tôi : tôi vẫn còn hơn 1400 giờ trong tổng số 39000 giờ lúc ban đầu (sau khi họ cắt mất 25% ngân khoản của tôi; trong trường hợp này, tôi tiết kiệm cho hãng 3.6 % ngân sách), cộng thêm 3000 giờ họ cho tôi thêm sau này mà tôi chưa dùng đến, thành 4400 giờ (trong trường hợp này, tôi tiết kiệm cho hãng 11.3 % ngân sách). Nếu tính cả 115 họa đồ tôi phải làm thêm, không có trong dự trù lúc ban đầu của Braun, chẳng ai cho giờ nào (không cho ngân sách nhưng tôi vẫn phải làm, thực tế là có 115 họa đồ đã hoàn tất mà không hề có trong dự trù công tác, trung bình khoảng 50 giờ một họa đồ, tính ra khoảng 5750 giờ), tổng cộng 10 150 giờ : trong trường hợp này, tôi đã tiết kiệm cho hãng đến 26 % ngân sách công tác. Hai mươi sáu phần trăm ! Ông kỹ sư trưởng, và ông giám đốc đồ án đọc mà không ông nào tin nổi báo cáo của tôi (những con số này không phải tôi phịa ra, hàng tuần tôi đều báo cáo ngân sách của tôi từ hai năm nay, mà hàng tuần các ông cũng nhận được báo cáo chính thức của ban kế toán đồ án của hãng), tôi đưa báo cáo cho từng ông một, ông nào cũng mở calculator ra chọc chọc mấy cái rồi ném máy tính sang một bên, thừ người ra, im lặng ! (Ghi chú chọc quê: Im lặng có nghĩa là... tôi đúng !).

Chưa có một công tác nào của hãng, bắt kể ai trách nhiệm, tiết kiệm ngân sách được như tôi. Tôi đoán chắc như vậy !

Phần thưởng: tôi bị lây óp ngày thứ Sáu 7-11-1986... hai ngày sau khi tôi làm xong công tác, vì Santa Fe không còn gióp. Ông trưởng phòng họa đồ, Joe Carlucci, một người xếp trực tiếp của tôi hơn 10 năm và là người bạn khá thân, rất tử tế với tôi suốt 10 năm trong hãng cũng bị cuốn gói theo tôi hai tuần sau đó. Trước khi chia tay, Joe xiết chặt tay tôi, rồi vỗ vai tôi, lạc giọng đi vì cảm xúc :

– Minh, I thank you! For the past 10 years you made me look good in front of the management !

Khi bị lây óp tại Santa Fe Engineering tháng 11-1986, tôi rất buồn vì coi như bị... đâm sau lưng chiến sĩ vì tôi tiết kiệm cho hãng quá nhiều, hơn 10150 giờ hoặc 26% ngân sách của đồ án GC-25. Hãng xuống dốc, sa thải nhân viên là chuyện thường tình, ai cũng biết, nhưng sa thải hai ngày sau khi tôi hoàn tất công tác lớn của hãng là một chuyện... cold blood! Tôi cay đắng đề cập với ông chủ sự phòng và ông kín đáo cho tôi biết, mấy ông lớn phía trên thấy tôi tiết kiệm ngân sách nhiều quá, đâm ra tham lam, “dịch” tôi đi để chia nhau số giờ thặng dư đó. Thời đó, Santa Fe xuống dốc thê thảm, ai cũng phải thủ một số giờ để cuối tuần có cái mà viết vào time sheet. Kể cả mấy tay giám đốc !

Có người chỉ cho tôi một bài học: đừng tiết kiệm nhiều cho hãng, tiết kiệm khoảng từ 2 tới 3 phần trăm ngân sách là đủ để các quan lớn vui thú rồi. Trong thời gian hơn 10 năm tôi làm ở Santa Fe, các ban khác gần như chẳng bao giờ tiết kiệm được ngân sách, làm trễ nải hơn so với chương trình, kết quả là họ làm OT cho kịp, hãng đã lỗ, còn bị lỗ thêm, tóm lại đối với một số người là “sống chết mặc bay, tiền thầy bỏ túi” !

Tuy bị dịch, tôi vẫn tự hào là ở hãng Santa Fe Engineering này, tôi tự thắng vì khả năng và kiến thức của tôi, không nhờ vả, quy lụy ai và hãng cũng rất công bằng với tôi, các xếp, từ trưởng phòng họa đồ tới phó giám đốc, giám đốc đều tử tế, biết người biết của. Khi vào làm cho Santa Fe Engineering năm 1976, tôi là một tên bạch đình, 10 năm sau, năm 1986, tôi thuộc vào giai cấp trung lưu ở Mỹ. Nếu xem đó là một thành công thì cái đó không phải từ trên trời tự nhiên rơi xuống !

